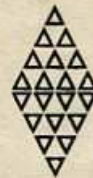

ESPERESI JELENTÉS

AZ ÉRMELLÉKI REFORM.
EGYHÁZMEGYE 1911. ÉVI
VALLÁS-ERKÖLCSI ÉS
ANYAGI ÁLLAPOTARÓL.

NYOMATOTT: GOTTLIEB JÓZSEF
NYOMDÁJÁBAN SZÉKELYHID 1912.

Esperesi jelentés

az érmelléki ref. egyházmegye 1911 évi vallás-
erkölcsi és anyagi állapotáról.

Nagytiszteletű és Tekintetes Egyházmegyei Közgyűlés!

A törvényszerű egyházlátogatást a legmelegebb óhajtásom daczára sem végezhettem egyh. megyém minden egyházában személyesen; a hivatal átvételével járó nehézségek gátolták jószándékomat! Dobozy Kálmán vil. tanácsbíró, s Molnár József lelkész dékán urak társaságában az érmihályfalvai kör 10 egyházában mégis magam végeztem, a margittai körben: Szatmáry Sándor tan. bíró ur s Kalmár István h. dékán a nagylétai s diószegi egyesített körben: Takács Zsigmond tanácsbíró s Bodor Pál lelkész dékán, végül a székelyhídi körben Bányay László tanácsbíró s Lengyel Pál lelkész dékán urak végezték az egyház látogatást. — A közreműködő uraknak e helyen mondok hálás köszönetet. A küldöttségek által rendelkezésemre bocsátott s előzetes megbeszélés alapján egyöntetűleg felvett jegyzőkönyvekből, jelentésemet a következőkben van szerencsém megtenni.

I. Vallás-erkölcsi állapot.

A szokásos emberi gyarlóságok, Istenkáromlás, iszákosság, templom elhanyagolása, tisztelenség — mintha szelidültek volna valamit. Ünnepeken s vasárnapokon az istentiszteletek kellő buzgósággal megtartatnak egyházainkban

és pedig d. e. rendszerint egyházi beszéddel, d. u. pár helyen szintén egyházi beszéd több helyen biblia magyarázat felváltva káté magyarázattal 7 helyen ima 3 helyen d. u. egyáltalában nem járnak templomba s nem tartanak istentiszteletet,

Hétköznapi istentisztelet 10 helyen tartatik rendszeren minden nap; a többi helyeken bűnbánati s böjti heteken s szokásos egyházkeléskor. A hétköznapi biblia magyarázat általánosságban az adventi s böjti napokra szoritkozik.

A vallásos élet fokozására tett intézkedések a mult évi keretek közt mozognak; Adony téli estéken vallásos felolvasásokat és szavakat tart s azzal hiveinek csaknem felét összegyűjti iskolájában. Az oly nagy mértékben kívánatos egyházi énekkarok működését fájdalom mellőzni kell; 3 helyen van időnként összeszedett polgári s iparos dalkör, ezek azonban legtöbb esetben hazafias ünnepeken szerepelnek.

Konfirmáció tanítását 15 lelkész személyesen végezi a többi helyeken a tanítók lelkész felügyelete mellett. A konfirmálás legtöbb helyen évváró vizsga előtt, pár helyen közvetlen vizsga után eszközöltetik.

Urvacsorát a 6 kiosztás alkalmával 37411-en vettek. Betegek rendszerint az urvacsora osztásakor részesülnek a szent-jegyekben, de 16 egyházban kívánatra bármikor felvehetik,

Szekretáriusok közül.

Nazarénusok vannak	---	---	34
Baptisták	---	---	562
Felekezetnélküliek	---	---	58
Egyházszerartást mellőzték	---	---	27 esetben
Vadházasságban él	---	---	126 pár
Áttért hozzánk	---	---	17
Kitért	---	---	13
Felekezett nélkül lett	---	---	1

A szegényekről nagyáltalánosságban a polgári község gondoskodik. Hála Istennek vannak egyházaink hol szegényebb gyermekek tankönyv szükségletét, sőt ruházatát is az e célra gyűjtött alapok s időleges segélyek fedezik, 39 egyházunk e címen 857 kor. 62 fillért fizetett ki.

Egyház s iskola javára tett adakozások:

Albis: Hivek az urvacsorát kenyér s borral látták el 50 k. értékben; Iskola építéséhez államsegély 500 k. Bogyoszlói hitelbank adománya 50 k. Szőnyi László 1 k. --- --- --- Összesen: 601.—

Álmosd: --- --- --- ---

Apátkeresztur: --- --- --- ---

Asszonyvására: Hivek az urvacsorát kenyér s borral látták el 50 korona értékben. --- --- Összesen: 50.—

Bagamér: Hitelszövetkezet iskola felszerelésekre 100 k.-nát adományozott Urvacsorai borvételre Bertalan Juliánna emlékére befizettetett 250 k. Tanítói kert kerítésére Szücs András adományozott 100 koronát. --- --- Összesen: 450.—

Bályok: Gróf Károlyi Imre uradalma a szent asztalt minden alkalommal ellátta 60 k. értékben. Orgona alapra Debreceni József 55 k. Debreceni Ferenc 20 k. és ifj. Debreceni Mihály 4 koronát adományoztak. --- Összesen: 139.—

Berettyó - Széplak: Urvacsorai kenyér s bor a hivektől 70 korona Templom kerítésre gyűjtés útján 901 kor. 46 fill. Toronyórára gyűjtés útján 939 kor. 40 f. Takács József lelkész templom s torony renoválásra adományozot 1300 k.-nát. Kocsis József tanító 10 k. Lévay Demeter 30 k. Dombi József 50 k. --- Összesen: 3300·86

Átvitel: 4540·86

Athozat : 4540·86

Bihardiószeg : Gellért Józsefné
templom felszerelésre 50 k.-át. N. N.
közsükségletre 2 k.-át. Uszó István
5 k.-át. Juhász Józsefné 2 koronát.
Jakab Sándorné 10 koronát. ifj. Nagy
Sándor 2 k.-át Dusa Gizella 1 urasztal
terítőt 40 k. értékben Polgári ifjuság
orgona alapra adományozott 249 k. 15 f.
Szegény gyermekek felruházására hitel-
szövetkezet 40 k. takarékpénztár 60
koronát adományozott. Urvacsorai ke-
nyér s borra többen 27 koronát ado-
mányoztak. --- --- --- Összesen : 487·15

Biharfőlegyháza : Az egyház
közpénztárának hagyományoztak : id.
Koródi István 20 k. Naták S Bálint
20 k. Szabó Zsigmond 20 k. Torda
Józsefné 30 k. Tarczali István 10 k.
Barta Imre 10 kor. Simon József 20
korona. --- --- --- Összesen: 130·—

Csokaly : A szent asztalt a hivek
látták el mindenkor 50 kor. értékben. 50·—

Érábrány : Reform. segély egyesület
adománya 100 kor. Rendkívüli állam
segély 100 k. --- --- Összesen : 200·—

Éradonv : Urvacsorai kenyér s
bor értéke 36 k. Báli jövedelemből
197 k. 50 f. --- --- Összesen: 233·50

Érbogvoszló : Tankönyvekre az
az érmelléki hitelbank adott 50 k.-át.
Hivek kenyeret s bort 40 k. Építke-
zésnél díj nélkül végzett közmunka ér-
téke 600 k. Báljövdelemből 523 k.
19 f. Piroska Sándorné egy urasztali
terítőt adott 10 k. értékben. Összesen: 1223·19

Átvitel : 6864·70

Athozat : 6864·70

*Érkese*rü : Hivek az urvacsorát kenyér s borral látták el 18 korona értékben. --- --- --- Összesen : 18·—

*Érköböl*kut : Tanítólak átalakítására az érmelléki hitelbank adott 25 k-át dr. Jakó Sándor 10 k. Mészáros János 1 k. Hitelszövetkezet iskolai gyermekek ruházatára 30 k.-át. Hitelszövetkezet toronyórára 15 koronát. Urasztalához többen 55 k.-át Ozmics Anna egy himzett urasztali terítő 50 k. Összesen : 186·—

Érmihályfalva : Fele Lajos iskola fenntartásra adományozott 4 k-át. Szegény gyermekek felruházására, szolgáló alaként Ölyüs János hagyományozott 200 k.-át Érmihályfalvai takarékosk. felszerelésre 100 k. öz. Kovács Sándorné egyh. fenntartásra 20 k. Solti Mihály s Kiss Imre gondnokok 2 drb. templomi perselyt készítették 120 k. Az urasztalát többen látták el 84 korona. --- --- --- Összesen : 528·—

Érolaszi : Orgona alapra Gógán Julia 1 k. Orgona alapra Halotti-egylet 40 k. Egyház fenntartási alapra öz. Lakatos Gy.-né 200 k --- Összesen : 241·—

Érsemjén : Toronyórára a hivektől begyűlt 478 k. 70 f. Egyházi építkezésre adományoztak : Végh József 100 k.-át; Horváth József 70 k.-át. Cirják József 30 k.-át. --- --- Összesen : 678·70

Értarcsa : Egyházi szükségekre Fráter Loránd képviselő 50 k. Hivek urvacsorához kenyeret s bort adtak 50 korona értékben --- összesen : 100·—

Gálospetri : --- --- ---

Átvitel : 8416·30

Áthozat: 8416·30

Hegyközszentimre: Szentasztalt
a hivek látták el 40 k. --- összesen: 40·—

Hegyközszentmiklós: Szentasztalt
a hivek látták el 40 k. --- összesen: 40·—

Kiskereki: Szentasztalt a hivek
látták el 18 k. --- összesen: 18·—

Kokad: Két urasztali pohár 100
k. özv. Halász Imréné adománya temp-
lom kövezésre 400 kor. özv. Hevesi
Imre s leánya 150 k. --- összesen: 650·—

Kóly-Nagykágya: Az urasztalát a
hivek látták el 50 k. --- összesen: 50·—

Magyarkécz: --- --- ---

Margitta: Margittai takarékpénz-
tár 100 k. Népbank 80 k. Kereskedelmi-
bank 70 kor. Bálókból iskola célra
felülfizetés 728 k. 38 f Szegény gyer-
mekeknek ruhára Szücs István 1 kor.
Temetkezési int. iskolai segélyre 133 k.
Egyh. közszükségletre adományoztak
Badas Gyula s neje 10 k; Asók János
8 k; Szabó Sándorné 5 k Az urasz-
talát a hivek látták el 54 korona
értékben --- --- --- összesen: 1189·38

Micske: Egyházi közszükségre
Demjén Sándor 20 k, Deák Imre 2
korona --- --- --- összesen: 22·—

Mónospetri: Dobozy Mihály fő-
gondnok 50 k, Az urasztalát a hivek
látták el 30 k, --- --- összesen: 80·—

Nagyleta: Hagyományok teme-
tészkor 275 k, Nagylétai takarékpénztár
isk. ösztöndijra 30 k, -- összesen: 305·—

Átvitel: 10710·68

Áthozat : 10710·68

Ottomány : Hivek a szentasztalhoz kenyeret adtak 24 k; Lelkész a szentasztalhoz bort adott 36 k. összesen: 60'—

Piskolt ; Tálás Ferencz toronyórát csináltatott 1000 k; Tóth Ferencné urasztalára terítőt s 4 kendőt adott??
----- összesen; 1000'—

Poklostelek : Urasztalát a hivek látták el 45 k. Gál Mihály 30 kor · legátusnak Kiss Sándor 30 korona ; Hitelszövetkezet 30 korona; Domokos László 30 k ; László Ferencz 6 kor ; Pokol Lukácsné szegény alapra 1 kor. 20 fill. --- összesen ; 172·20

Szalacs : néh. Pázmán András fia András atyja emlékére a szegény alapra tőkébe fizetett 400 k. összesen; 400'—

Székelyhid : Orgona alapra a székelyhidi takarékpénztár 50 kor ; Szegény gyermekeknek a székelyhidi népbank 33 k. 33 f ; özv. Nagy Józsefné 4 templomi széket bevonatott bársonnyal 15 k ; Az urasztalát a hivek látták el 72 k, --- összesen : 170·33

Szentjobb ; -----

Tóti : Az urasztalát a hivek látták el 31 k. 20 f, --- összesen : 31·20

Ujléta : -----

Vajda : Az urasztalát a hivek látták el 30 k. --- összesen ; 30'—

Vedresábrány : Az urasztalát a hivek látták el 30 k ; Veress Károly szakértő ur urasztalát ajándékozott 60 k. Harangalapra gyült 8 k. összesen; 98'—

Egyházi s iskolai czélokra begyült összesen : 12057·51

Az egyes egyházak jótékonyczélokra különféle czímen 1127 korona 76 fillért fizettek ki.

II. Az egyház külélete.

Kormányzat és anyagi ügyek.

Presbyteriumok törvényszerint mindenütt szervezve vannak. Jegyzőkönyveit,— 3 hely kivételével, hol lelkész vezeti.— mindenütt a tanítók, mint presbyteri jegyzők vezetik. Mint elszomorító tényt jegyzi meg. Biharfélegyházáról visitatio, hogy ott 8-10 gyűlésről sincs felvéve jegyzőkönyv, mert Dekmár Gyula tanító, presbyterium jegyzője többszöri felhívásra sem megy fel a gyűlésre. Fegyelmi vizsgálat megindításának terhe alatt kérem elrendelni, hogy egyházi törvényeink I. t.-cz. 44 §-a értelmében az egyházi tanács jegyzőjéül megválasztott tanító urak, ezen kötelességüknek pontosan tartoznak eleget tenni. Dekmár Gyula tanítóval szemben elnököleg intézkedtem, komolyan figyelmeztetve őt hanyagságának elkerülhetetlen szomorú következményeire.

Anyakönyvek kisebb szabálytalanságoktól eltekintve, melyeknek rendezésére mindenütt utasítást adott visitatio; rendben vannak, egyedül Nagylétát illetőleg kénytelen látogató küldöttség szigorubb intézkedést kérni, hol 1907-től kezdve a házassági anyakönyvek gualifitkálhatatlan rendtelenséggel vezetettek.

Aranykönyv, lelkészi iktató, vagyoneleltár számadás egy közös minta szerint eszközendő vezetésére a küldöttségek közös megállapodás szerint mindenütt megadták az utasításokat; a jelentkező hiányokat a látogatási jegyzőkönyvekben mindenütt feljegyezték, s azoknak orvoslását az 1913-ban tartandó egyházlátogatásig, minden lelkésztől elvárhatja s megkövetelheti az egyházmegyei közgyűlés. — Nem óhajtók ezuttal a különféle vezetési rendszerek, mégtöbb rendszertelenségek jelenségeivel foglalkozni, hiszen a konventnek csak most leérkezett értesítése szerint ma már elvégre sajtó alatt vannak mindazon nyomtatványok, melyeknek kötelességszerű alkalmazása által az egyházak adminisztratio vezetésében a rég óhajtott egyöntetűség beáll az egész vonalon. Paróchiális könyvtár rendben van mindenütt de törzskönyvelés sokhelyen hiányzik. Ilyen-olyan vagyoneleltár is akad, de az egyház vagyoni helyzetének hűképét nem adja. Hasonlót jelenthetünk az alapítvány kimutatásokról is. Mindezeket a konvent által kiadandó egyöntetű nyomtatványok fogják sanálni.

Az egyes egyházak 1911 évi számadásait tavaszi közgyűlésünk jegyzőkönyveinek 20-ik száma alatt ismerteti számvevőszéki elnökünk, itt csak most azoknak számszerű végeredményét jelentem, hogy

Bevételek	365.572 k. 43 f.
Kiadatok	335.148 k. 06 f.
Maradvány	30.423 k. 37 f.
Követelés	20.262 k. 52 f.

alapítvány természetű vagyona van egyházainknak 220.979 kor. 09 fill. 33 egyház adóssága 220.765 kor. 14 fill. ezen terhek után tőkesegélyeknél 1 és fél százalék intézeti s magán tartozásoknál 5—8 százalék fizettetik.

Hivatalnokok, adók, közterhek fizetve vannak mindenütt. Egyházi adókból összesen 673 kor. 62 fill. nem folyt be 4 egyházban (Albis, Bályok, B.-Félegyháza és Hegyközszentimre.)

34 egyházban a belhivatalnokok használatában levő földek után az adót az egyház, 6 helyen egyház, lelkész, tanító közösen fizetik.

Épületeink 518.622 korona értékben mind a Fonciere Pesti biztosítónál vannak biztosítva. Nem mulaszthatom el itt megjegyezni, hogy egyes egyházak még nem érthető számításból oly alacsony összegre vették fel biztosításaikat, hogy egy véletlen szerencsétlenség esetén, nem hogy templomot, iskolát, lakásokat, de még egy ólat sem volnának képesek felépíteni a nyert kárdijból. Így pl. Félegyháza 3700 koronára, Tarcsa 4000 kor. Tóti 4400 kor. Vajda 1495 korona, Vedresábrány 3320 koronára biztosította az összes egyházi és iskolai épületeket.

Uj építkezésekre 1911 folyamán egyházaink kifizettek	99.617 kor. 86 fillért
Épület fenntartásra	16.487 kor. 31 fillért
összesen a két czimen :	116.105 kor. 17 fillért

Uj építkezések történtek : Albis 110 k ; Bagamér 2845.46 k ; Széplak 2637.46 k ; B.-Félegyháza 8994.73 k ; Érásbrány 5000 k ; Éradony 208 k ; Bogyoszló 22057 k ; Kőbölkut 1539 k ; Olaszi 1000 k ; Érsemjén 1000 k ; Hegyközszentimre 11000 k ; H.-közszentmiklós 3000 k ; Kokad 4900 k ; Kóly 48 k ; Monospetri 2458 k ; Nagyléta 15000 k ; Poklostelek 2593 k ; Szalacs 6926 korona értékben.

Az egyházi épületek semmi kívánni valót nem hagynak fenn 25 egyházban, sürgős javítást igényelnek: Csokalyon a paplak és mellék épületei, B.-Félegyházán templom és a mellék épületek, Érabrányban templom s melléképületek, Bogyoszlón s Érkeserüben a melléképületek, Olosziban a lelkészi lakás, Tarcsán az iskola s a melléképületek, Hegyközszentimrén, Kiskerekiben, Kéczen, Micskén, Monospetriben, Poklosteleken, Vedres Ábrányban a melléképületek, Kéczen, Piskolton, Szentjobjon, Ujlétán a lelkészilakások, Tóti, Szentjobb, Ujléta, V.-Ábrány s Piskolton a templomok is. Legsomorubb a kép Ujlétán, hol az iskolák már hatóságilag is be vannak zárva, lelkész s tanítói lakások lakhatatlanok, templom is renoválandó!!

III. Népiskolai adatok.

Tanköteles 6-12 évig	fi 3126	nő 3096	összesen: 6222
Feljárt	„ 2952	„ 2918	„ 5870
Iskolát elhagyta	„ 295	„ 227	„ 522
Iskolázatlan	„ 103	„ 108	„ 211
Tanköteles 12-15 évig	„ 1133	„ 942	„ 2075
Konfirmáltatott	„ 418	„ 398	„ 816

Hat osztályu iskola van 29 egyházban, 5 osztályu 10 egyházban, s 4 osztályu Álmosdon a fi iskolában; mikor a törvény 6 osztályt követel, el nem tűrhető, hogy Álmosd 4 osztályban tanítsa növendékeit 6—12 évig.

A kerületi tanterv lehetőleg mindenütt betartatott.

A kerület által megkövetelt megfelelő s meg nem felelő osztályozás mellett nem volt módomban megállapítani, hány iskolánkban volt kitünő eredmény. A szorgalom jutalmául elismerésnél egyéb jutalmat nem nyújthatván, indítványozom, hogy jövőben az egyház látogatási jegyzőkönyvekben legyenek legalább kimutatva a kitünő iskolák, hogy esperesi előterjesztéseinkben, mint példányképeket állíthassuk a közvélemény elé!—Megfelelő volt a tarcsai vegyes iskola kivételével minden iskolánk, ott osztályozni sem lehetett az eredménytelenség miatt, ez minden mértéken alól nem megfelelő! Nagyon gyengének, alig megfelelőnek tünteti fel visitatio a kakadi, csokalyi s szentjobji iskolákat, itt komoly figyelmeztetés mellett hivandók fel a tanító urak nagyobb szorgalom s több ambíció kifejtésére.

Az iskolai felszerelések a folytonos szorgalmazások hatása alatt bár szaporodnak s tökéletesednek, mindazonáltal még mindig nagyon sok a beszerezni való.

IV. Népmozgalmi adatok.

Született törvényes fi	881	nő	848	összesen:	1729
Törvénytelen	„ 80	„ 59	„	„	139
összesen :	„ 961	„ 907	„	„	1868
Meghalt	„ 633	„ 607	„	„	1240
Szaporodás	„ 328	„ 300	„	„	628
Házasságra lépett tisztán ref. pár				437	
vegyes pár				63	
összesen :				500	
Revelzálist adott javunkra	10	pár			
kárunkra	7	pár			
Népesség 1911 év decz. 31-én	55093	lélek			
Népesség 1910 év decz. 31-én	54275	lélek			
	Szaporodás	818	lélek		
ebből születés folytán szaporodás	628	lélek			
beköltözés által	190	lélek			
összesen	818	lélek			

V. Gyors intézkedést igénylő ügyek s feljegyzések.

Mint jelentésem fenti keretébe be nem illeszthető, de intézkedést igénylő jelenségeket emlitem fel egyes egyházaink életéből, hogy

Diószegen, 5500 lelket számláló hitközségben az önnálló kántorság feltétlenül felállítandó ; mindennapi istentisztelet, heti 4—5 temetés mindig az iskolától viszi el a kántort s így az előirt tanítói kötelességét alig végezheti el. — Milotai Imre tanító a tantervet tartsa be, s a mi elő van írva tanítsa mindazokat.

Biharfélegyházán Dekmár Gyula tanító presbyter, egyh. jegyző, kötelessége pontos teljesítésére, az elmaradt jegyzőkönyvek utólagos bejegyzésére komolyan felhívandó.

Csokaly s kakad tanítói figyelmeztetendők nagyobb szorgalomra.

Álmosd az V—VI osztályt állítsa be.

Ujlétán esperes kísértse meg rendet teremteni, az iskolákat illetőleg a községgel próbálni meg előbb a tárgyalásokat.

Nagylétán egyháztanács jegyzőkönyvei bevezetendők, hitelesítendők, a vagyonleltár összeállítandó; kezes nélkül kiadott kölcsönök azonnal behajtandók, felelőssé teendő presbyterium a mulasztásokért 1907 év óta hiányosan vezetett anyakönyvek pótlandók az állami anyakönyvekből.

Szentjobbi tanító több szorgalmat vigyen iskolájába.

Asszonyvásártól számon kérendő, hogy az egyház megye számvevőszéke intézkedésének miként tett eleget? Az alapokat vissza fizette-e?

Margitta az adófükönyvet még ez év folyamán feltétlenül állítsa be, hasonlóan Tóti is, hol nem csak főkönyvet, de még egyházi naplót sem talált küldöttség.

Értarcsát illetőleg külön intézkedést nem kérek, mivel Erdélyi Gyula tanító hivataláról lemondott időközben.

A polgári házasság megkötéséről szóló tanusítványok száma, kelte anyakönyveink észrevételi rovatába mindenütt s mindenkor bejegyzendő s évvégén irattárba helyezendő.

Egyházmegyénk régebbi határozata értelmében minden nemes szívű adakozóknak jegyzőkönyvileg mondjon köszönetet közgyűlésünk, s a 100 koronán felül adakozókkal szemben háláját külön-külön küldött jegyzőkönyvi kivonatban is rója le.

Nem kerülhette közgyűlésünk figyelmét azon körülmény, hogy a nemes s jó cselekedetek sorában a zászlót elől Berettyó-Széplak veterán bajnoka, szeretett nestorunk Nagytiszteletű Takács József ur viszi, ki mellé készséggel sorakozott jóteteményben buzgó gyülekezete is, kinek hű szolgálatát, érdemeit a legmagasabb kegy is az év folyamán koronás érdemkereszttel jutalmazta meg. Mi, ha érdem rendet nem adhatunk is neki, de elismerésünk s szeretetünk örökzöldjéből fonjunk tisztos homlokára koszorút, azon meleg kívánságunk kifejezésével: hozzá hasonlókat minél többet ajándékozzon egyetemes prof. egyházunknak a kegyelem Istene!

Kelt Érsemjén 1912 aug. 15.

A Nagytisztelelű és Tekintetes egyházmegyei közgyűlésnek

alázatos szolgája

V É G H J Ó Z S E F
esperes.

